

"Ἄς παρακαλέσωμεν τὸν "Υψιστο νὰ μᾶς δίνη πάντα τὴν βοήθειά Τον και
ἄς Τὸν εὐχαριστήσουμε μὲ δῆλη μας τὴν ψυχή, γιατὶ μᾶς ἐδιάλεξε ὑπερα-
σπιστὰς τῶν πολυτιμοτέρων ἀγαθῶν ποὺ ἔχει ἡ ἀνθρωπότης και μᾶς ὑψώ-
σεν ἔτσι ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μας εἰς σκεύος ἐκλογῆς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

ΛΟΓΟΙ
ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

1936 - 1941

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1936 - 1938

Γιατί είμαι θέλαιος διτι κάθε προσπάθειά μου και κόπος θά ήτο τής έπιδοκιμασίας του Έλληνικού Λαού δλοκλήρου, διόποιος έπεικύρωσε τήν έντολήν πού μιού έδωκεγ δ Βασιλεύς και προσέθεσε και τήν ίδικήν του έντολήν, τήν διοίαν είμαι αποφασισμένος για τήν έκτελέσω και για φέρω εις πέρας, παραμερίζων κάθε έμπόδιον. Κραυγάζω ήδη μὲ δληγ τήν δύναμιν τής ψυχῆς: Ζήτω δ λαδς τῶν Λαγκαδίων και τῶν Τροπαίων! Ζήτω δ λαδς τῆς Γορτυνίας! Ζήτω ή 'Ελλάς! Ζήτω δ Βασιλεύς!

ΔΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗΣ

(17 Μαΐου 1938)

'Αγαπητοί κάτοικοι τής Δημητσάνης,

Σάς εύχαριστω πολὺ διὰ τήν τόσον ένθουσιώδη έποδοχήν σας ή διοία ηγέησ τήν συγκίνησιν τοῦ έδω έρχομού μου. Καὶ πώς γά μὴ είναι κανεὶς συγκινημένος περιστοιχιζόμενος δχι μόνον ἀπὸ ένα λαδὸν ένθουσιώδη δπως σεῖς, ἀλλὰ και ἀπὸ δλα τὰ μυημεῖα τής παλαιᾶς δόξης προερχομένης ἀπὸ θυσίας αιματος και χρημάτων και κόπων και ζωῆς δλοκλήρου οὐπέρ τής Έλληνικῆς Πατρίδος. Τὸ δνομα τής Δημητσάνης συνδέεται μὲ δληγ τήν ιστορίαν τής Ελλάδος, ή διοία προηγήθη τής μεγάλης Επαναστάσεως τοῦ 1821, έδω οὐπήρξεν τὸ μέρος εις τὸ διοίον έπηδησεν δ πρώτος σπινθήρ, έδω οὐπήρξε τὸ κέντρον, τὸ δπλοστάσιον και τὸ κυδερηγητικὸν κέντρον τής πρώτης έκείνης περιόδου τής έπαναστάσεως και τί ν' ἀπαριθμήσω ἀπὸ τὰ παλαιὰ τὰ διοία δλοι σας τὰ γνωρίζετε, ἀλλωστε δὲν ξέουν άνάγκην και γά τὰ μάθετε, τὰ δλέπετε δλόγυρά σας σὲ κτίρια και σὲ βιβλία, δλα αὐτὰ τὰ δουνὰ δλόγυρά σας ἀντιλαλοῦν ἀκόμη ἀπὸ τοὺς χρότους τῶν τουφεκιῶν τής έποχῆς έκείνης. Βέβαια, δταν ξνα "Εθνος φθάση στὸ μεγάλο έκεινο οὗφος τοῦ ήρωϊσμοῦ εις τὸ διοίον έφθασε ή Έλλάς τότε, δύσκολα ήμπορεῖ νὰ σταθῇ έκει και έπέρχονται χρόνια πτώσεως, ἀλλὰ και μέσα εις αὐτοὺς τοὺς χρόνους πτώσεως ή Έλλάς ηξευρε νὰ οὐπερασπίσῃ τὸ δίκαιόν της, ηξευρε γά ένθουσιασθή, πρὸ παγτὸς ηξευρε, εις στιγμᾶς δεδομένας, γά δείξη ξγαν ἀφθαστον ήρωϊσμόν. Έκεινο, δυστυχός, τὸ διοίον δὲν ηξευρε ήτο νὰ παρασκευάζεται, διότι έδω είναι ήρωϊσμός μεγάλος νὰ ξέρη κανεὶς γά σκοτωθῇ σὲ μιὰ ώρισμένη στιγμῇ οὐπέρ τοῦ τόπου του, είναι ἐπίσης ήρωϊσμός μεγάλος γιὰ ξνα "Εθνος τὸ γά περάση χρόνια και χρόνια δασανιζόμενον διὰ νὰ προπαρασκευασθῇ διὰ τήν στιγμὴν έκείνην και αὐτὸ δὲν ξέραμε και δὲν μᾶς τὸ εἶπε και κανεὶς, γιατὶ σ' ξνα λαδ εὐπλαστο δπως δ Έλληνικός, ἀρκεὶ γά τοῦ δείξη κανεὶς τὸ δρόμον και έπειτα πηγαίνει μόνος του. Καὶ δὲν λέγω πώς δὲν οὐπήρξαν και φωναὶ αἱ διοίαι προσ-

πάθησαν νὰ δείξουν τὸν δρόμον εις τὸν τόπου αὐτόν, ἀλλὰ οὐπήρξαν και ἄλλαι φωναὶ, ίσως δη δχι ισχυρότεραι, ἀλλὰ περισσότεραι, αἱ διοίαι ξπνιξαν τὰς φωνὰς έκείνας και έται παρουσιάσθη ή Έλλάς εις πολλὰς περιστάσεις πάντοτε ἀπροστομαστος, ληφμονοῦσα και τὸν ξαυτόν της. "Οταν παρουσιάζετο ἀπροστομαστος, ληφμονοῦσα και έδλεπε τοὺς ἄλλους προετοιμασμένους δὲν ηξευρε γά έγάλη τὰ συμπεράσματα μόνη της ἀλλὰ έγύριζε, δπως εἶπε και ξνας ἄλλος πολιτικὸς πρὶν ἀπὸ μένα, τὸν δίσκον τῆς έπαιτείας εις τοὺς μεγάλους, ληφμονοῦσα διτι δι' ξνα "Εθνος μικρὸν και δλιγάριθμον δπως είναι ή Έλλάς, ή έθνική οὐπερφάνεια είναι τὸ πρώτιστον καθήκον. "Απὸ δυστυχίας τὰς διοίας δὲν είναι άνάγκη νὰ σᾶς περιγράψω, ἀπὸ πολέμους καταστρεπτικούς και ίδιως ἀπὸ τὸν πόλεμον διοίος έπηκολούθησε τὸν μεγάλον πόλεμον, διόποιος έφερε τὸν θαυμάτερον αλονισμὸν εις τὸν Έλληνισμὸν μέσα εἰς δληγ τὴν ιστορίαν, ἀπὸ ξπαναστάσεις έσωτερικάς, ἀπὸ ξεσχίσματα μεταξὺ τῆς Έλληνικῆς κοινωνίας μετῆς ξχθρας μέχρι θανάτου, δπου τὸ αἷμα τοῦ ξνδος πολίτου ήτο διὰ τὸν πολιτιγ, τὸν "Ελληνα, αἷμα έχθρικόν, έφθασαμε, τὸ θυμάσθε δλοι σας και τὸ ξέρετε, έφθασαμεν εις τὸ σημεῖον ὥστε νὰ εἰσχωρήσῃ μέσα εις τὰ σπλάγχνα μας ἀκόμη μιὰ ξένη ίδεολογία, ή διοία ήμπορεῖ νὰ είναι πολὺ καλή εἰς τὸν τόπον της, δὲν ξέρω, ἀλλὰ εις ήμπας δὲν ἀφησε τίποτε δρθιον μέσα εἰς αὐτὸν και ἀκόμη έγέμισε τὸν τόπον ἀπὸ έρεπία. Ζήτημα είναι έδω θὰ ξμενε και δ τόπος αὐτὸς ζωντανὸς και δη θὰ ξμενε πρὸ παντὸς ἀκέραιος. Εφθάσαμε εἰς τὸ σημεῖον δπου οι ξέω ταξιδεύοντες "Ελληνες νὰ έντρεπωνται νὰ περνοῦν διτι είναι "Ελληνες και μοῦ συνέδη έμένα νὰ συναντήσω ξέω "Ελληνας τοὺς διοίους ηκουσσα εις στιγμὴν ποὺ ήργονῦτο διτι είναι "Ελληνες, έντρεποντο τὸν τόπον τους. "Εφθάσαμε στὸ σημεῖον ποὺ νὰ μὴ γνωρίζουμε έδω θὰ μποροῦμε νὰ ξησουμε τήν έπομένη, ποὺ δὲν ηξευρε δ κόσμος τής έργασίας, έδω μὲν ήτο έργατης δὲν ηξευρε ἄλλο, δὲν τὸν εἶχε διδάξει τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον πῶς διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἄλλου κόσμου θὰ ήμπορέσῃ νὰ ζήσῃ, και έδω ήτο έργοδότης δὲν ηξευρε τὴν ἄλλην ήμέραν, δη θὰ ξυπνοῦσε ζωντανὸς ή έδω ξλεπε τὸ κατάστημα του νὰ καίεται, σὲ μιὰ άγωνια τὴν διοίαν έδλεπε κανεὶς ίδιως εις τὰ μεγάλα κέντρα τῆς Ελλάδος ζωγραφισμένη εις τὰ πρόσωπα τῶν άνθρώπων, οἱ διοίοι ξέοισαν διαρκῶς, σὲ οἰανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν, θψηλὰ ή χαμηλά, μέσα σὲ μιὰ νευρικὴ ταραχῇ, σὲ μιὰ άγωνιάδη προσδοκία. Οίκονοικῶς έπέσαμε κάτω και έδω ξακολουθοῦσε ή κατάστασις τὴν διοίαν ηδρα ξγά τὸν Αδγονιστον τοῦ 1936, ή δραχιμή μας, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ηδρα ξγά τὸν Αδγονιστον τοῦ 1936, ή δραχιμή μας, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, δὲν εἶχε καμίαν ξξίαν, δλο τὸ κάλυμμα τὸ έδω ξφευγε λαθραις διὰ λαθρεμπορίας εις τὸ ξεωτερικὸν ἀπὸ τοὺς ίδιους "Ελληνας, γιατὶ δ καθένας ξλεπε διτι ξκαίετο αὐτὸ τὸ σπίτι του και ζητοῦσε νὰ σώσῃ δ, τι ήτο δυνατὸν διὰ τὸν ξαυτόν του, χωρὶς νὰ συλλογίζεται τοὺς ἄλλους. Εύτυχως παρουσιάζεται αὐτὸ μέσα εις τὰς κοινωνίας. "Αλλὰ αὐτὸ τὸ γεγονός έσήμαινε διτι ή συνοχὴ τῶν Ελλήνων μεταξύ των, και τί είναι αὐτὸ τὸ διοίον λέγομεν Έλλάς παρὰ διτι δ καθένας ἀπὸ σᾶς είναι συνεγνωμένος μὲ τὸν ἄλλον, ἀδιάσπαστος,

δινευ τοῦ δποίου δὲν ὑπάρχει 'Ελλάς, ἀλλ' ἀπλῶς κάτοικοι τοῦ τόπου αὐτοῦ ἔστω καὶ δμιλοῦντες τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἀλλά, ἐπαναλαμβάνω, τὸ γεγονός αὐτὸ ἐστήμαινεν δτι ἡ συνοχὴ εἰχει ἐκλείψει. Τότε ἔλαβα τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Βασιλέα, τὴν συγκατάθεσίν σας, καὶ μοῦ τὴν ἐδώσατε πλήρη, διὰ νὰ μπορέσω νὰ σᾶς ἀπαλλάξω πλέον δχι ἀπὸ τοὺς ἔξωτερικούς ἔχθρούς, ἀπὸ τοὺς δποίους δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ἀπολύτως κίνδυνος, θεοῖς μποροῦσε νὰ παρουσιασθῇ ἀπώτερος ζωτικός, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τοὺς ἔσωτερικούς ἔχθρούς καὶ δλους ἐκείνους, οἱ δποίοι εἴτε ἐκ προθέσεως, εἴτε ἐντελῶς ἀσυνεδήτως, εἴτε ἀσυναισθήτως, εἴτε διότι τοὺς εἰχει πιάσει μιὰ ζῆλεια, εἴτε διότι ἐκοίταξαν τὴν ὥφελειαν τὴν λίστην τοὺς εἰς δάρος τοῦ συνόδου, εἰχον φέρει τὸν τόπον στὸ σημεῖον ἐκείνο, ποὺ καὶ ἐγὼ δὲν έταν ἀνέλαβα τὴν ἔξουσίαν ὑπὸ τοιούτους δρους νὸ θεωρήσω δτι θὰ δάλω τὸν ἔσυνδον μοῦ θῦμα, νὰ θυσίασω τὰ πάντα καὶ τὴν ζωὴν μου ἀκόμη καὶ νὰ τὸ θεωρῷ καὶ αὐτὸ ὡς δέδαιον. 'Εὰν τὰ πράγματα ήσαν διαφορετικά καὶ ἐὰν ἐγὼ μπορῶ νὰ σᾶς μιλῶ τώρα καὶ νὰ διέπετε ἀνάστασιν τοῦ 'Εθνους, εἴναι διότι σεῖς, δ 'Ελληνικὸς Λαός, ἀπὸ τὴν μιὰ μερὶα ἔως τὴν ἄλλην, ἀπὸ τοῦ 'Εβρου ἔως τὴν Κρήτην καὶ ἀπὸ τὰς νήσους τοῦ Αιγαίου μέχρι τὰς νήσους τοῦ 'Ιονίου, μοῦ ἐδώσατε πλήρη καὶ δμιλούμεν τὴν συγκατάθεσίν σας καὶ διότι ἀπεφασίσατε νὰ ὑποδηληθῆτε εἰς δλας τὰς θυσίας. Παρ' δλας τὰς ἀντιδράσεις, αἱ δποίαι εἰχον γίνει φανεραὶ ἐδῶθε καὶ ἐκεῖθε, παρ' δλας τὰς δυσπιστίας, αἱ δποίαι εἰχον γίνει φανεραὶ ἐδῶθε καὶ ἐκεῖθε, παρ' δλους τοὺς σκεπτικισμοὺς καὶ δισταγμούς, παρ' δλην τὴν γκρίνια καὶ τὶς μουρμούρες, αἱ δποίαι παρουσίασθησαν, ἐν τούτοις ἐμείνατε δ 'Ελληνικὸς Λαός, δ γνήσιος 'Ελληνικὸς Λαός, πιστός, ἀκλόγητος καὶ ἐφέραμε τὸν τόπον μας εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, τὸ δποίον δέδαιοι δὲν ἐφάσαμεν νὰ λιδωμεν τὸν τόπον μας δπως τὸν ὀνειρεύμητο.

Βέδαια γνωρίζετε δτι χλίια δυδ χρειάζεσθε καὶ ὡς ἀτομα καὶ διὰ τὴν κυμόπολιν σας καὶ διὰ τὸν κόσμον σας γενικῶς, ἔχετε ἀνάγκας καὶ διὰ τὴν γενικωτέραν κατάστασιν τοῦ τόπου σας. 'Αλλὰ μήπως νομίζετε δτι εἴναι τίποτε ἄλλο πράγμα δη ζωὴ παρὰ δη καταπολέμησις δλων αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων; Καὶ μήπως νομίζετε δτι δὲν θὰ ἔχωμεν πάντοτε ἐλλείψεις; Διότι δσο ἀγεναιούμεν στὸν πολιτισμὸν τόσον αἱ ἀνάγκαι μας γίνονται μεγαλύτεραι καὶ ἐκείνος δ δποίος εἴγαι κατάτερος εἰς τὸν πολιτισμὸν δὲν ἔννοει μερικὰς ἐλλείψεις. 'Αμα ἀνέδη πάρα πάνω θὰ τὶς καταλάβῃ. 'Η ἀπόφασις δτι θὰ τὰς ὑπερδώμεν τὰς ἀνάγκας αὐτὰς καὶ δτι θὰ τὰς ἀναπληρώσωμεν τὰς ἐλλείψεις μας, δη πεποιησις, δη αὐτοπειθησις δτι εἰμεθα ἴκανοι καὶ δτι δη θέλησις νὰ ὑπερνικήσωμεν τὰ ἐμπόδια καὶ δη αἰτιοδέξια δτι ἀσφαλῶς θὰ ὑπερνικήσωμεν αὐτὰ εἴναι δη δύναμις δη δποία αὖνψώνει δη 'Εθνος πάρα πάνω ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ στέκεται. Αὐτὰ εἴγαι τὰ ἐμπόδια ποὺ δημιουργοῦν τὸν πολιτισμὸν αὐτοῦ τοῦ τόπου. Αὐτὰ εἴγαι τὰ ηθικὰ ἐφόδια τὰ δποία κάμνουν αὐτὸ τὸ 'Εθνος, ἔστω καὶ διλγάριθμον, νὰ εἴναι σεβαστὸν εἰς πάντας.

*Ἐχω στερρῶς τὴν πεποιθησιν δτι αὐτὸ τὸ φρόνημα θὰ τὸ ἔχετε πάντοτε. *Ἐχω τὴν πεποιθησιν δτι θὰ εἰσθε πρόθυμοι νὰ ὑποδηληθῆτε εἰς κάθε θυσίαν

δπως οἱ προπάτορές σας ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ τῆς Πατρίδος. Ζήτωσαν οἱ κάτοικοι τῆς Δημητσάνης! Ζήτω ἡ Γορτυνία!

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

(18 Μαΐου 1938)

Λαὲ τῆς Μεγαλοπόλεως, λαὲ τῆς ἐγδόξου πόλεως, δη δποία ἐφώτισε τὴν δύσιν τοῦ πρώτου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ δ δποίος εἰσέρχεται τώρα, μετὰ αιώνων ἐν τῷ μεταξὺ ιστορίαν, μὲ τόσον ἐγθουσιασμόν, εἰς τὴν τρίτην περίοδον τοῦ Ελληνισμοῦ. Σὲ εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν ὑποδοχὴν τὴν δποίαν μοῦ παρέσχες. Σὲ εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὸν ἐγθουσιασμὸν μὲ τὸν δποίον μὲ ὑποδέχεσαι. Σὲ εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὰ αἰσθήματα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τὸ δποία μοῦ ἐξέφρασες. Καὶ δὲν σὲ εὐχαριστῶ ἀγόμενος ἀπὸ ἔνα αἰσθημα ἀλαζονείας, δη δποία καὶ αὐτὴ θὰ ξιστειολογημένη, δταν διέπη κανεὶς τὸν ἔσυντον τοῦ περιστοιχούμενον ἀπὸ χιλιάδας ἀνθρώπων πιστεύοντων εἰς τὸ ἔργον του. "Οχι!, δὲν σὲ εὐχαριστῶ διότι μοῦ διδεῖς τὴν δύναμίν σου μαζὶ μὲ δλον τὸν ἄλλον Ελληνικὸν Λαόν, σιτιας ὥστε στηρίζομενος ἐπάνω εἰς τὴν δύναμιν αὐτὴν τὴν λαϊκήν, τὴν ἀκατανίκητον, νὰ ὑμπορέσω νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐντολὴν σου. Διότι δη 4η Αύγουστου ξιστολή λιστῆ σου καὶ δ δηνέγας ἀπὸ σᾶς δη κοιτάξῃ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ δης μοῦ πή ἐὰν πρὸ τῆς 4ης Αύγουστου δὲν ἐλέγατε δχι δυνατά, δχι ἐκφραστικά εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ δη καθένας εἰς τὸν ἔσυντον τοῦ λαϊκήν, τὴν ἀκατανίκητον, νὰ ὑμπορέσω νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐντολὴν σου. Διότι δη 4η Αύγουστου ξιστολή λιστῆ σου καὶ δηνέγας σας δη καθένας σας, αὐτὸ τὸ ἔνγαλα ἐγὼ ἔξω. Επομένως ἔξετέλεσα τὴν ἐντολὴν σου καὶ δη ἀδήγην αἰσθάνομαι μέσα μοῦ δύναμιν ἀκατανίκητον, δπως αἰσθάνεται κάθε ἀνθρώπος δ δποίος εἴναι ἐντολοδόχος τοῦ λαοῦ.

Βέδαια, δὲν ξιστολὸν πράγμα διὰ νὰ ὑπερνικήσῃ κανεὶς τὸν ἔσυντον του καὶ τὰς συνθείας αἱ δποίαι μᾶς ξῆλυν ἀπὸ μίαν μαχράν ζωὴν διὰ νὰ ἀκαλάθῃ τὴν εὐθύνην τῆς ἀνατροπῆς δλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ δχι μόνον ἀπέναντι τοῦ λαοῦ ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῆς Ιστορίας, δη δποία ἐν περιπέτειαι καὶ δη δὲν θὰ ἐπειργγασεν δη προσπάθεια αὐτῇ, δη δματρίζων ἐκείνον δ δποίος ξιστειολογεῖ τὴν ἐπιχειρήσει καὶ ἀντιμετωπίσει καὶ τὴν Ιστορίαν ἀκριμη.

Αὐτὸ τὸ θάρρος μοῦ ἔψωσες σύ, λαέ, δ δποίος αὐτὴν τὴν στρατηγίην ἀντιπροσωπεύεις τὸν λαὸν δλόληρον τῆς Ελλάδος. Ξέρω πολὺ καλὰ δτι δχι τώρα πλέον, ἀλλ' εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης αὐτῆς κινήσεως ὑπῆρχαν ἀντιρρήσεις πολλῶν ἀνθρώπων, οἱ δποίοι ἐλεγον: μὰ διετρέξαμεν πράγματι κανέθαν κινήσιμον; 'Υπῆρχε μία τοιαύτη ἀνάγκη; Τόσον ξιστολὴ τὸ γλίστρημα πρὸ τὸ θάνα-